

INFORMACJA

na temat zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w Polsce w 2009 r.

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ KRYMINALNĄ W ROKU 2009 – DANE STATYSTYCZNE

W roku 2009 stwierdzono ogółem 1 129 577 przestępstw, czyli o ponad 47 tysięcy więcej niż w roku poprzednim. Tak też w większości kategorii przestępstw odnotowano wzrost przestępczości, co skutkuje również wzrostem zagrożenia przestępczością kryminalną. Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych w 2009 r. wyniosła 763 597, co oznacza wzrost tych przestępstw o 3,72% w stosunku do 2008 r.

2. ZAGROŻENIE PRZESTĘPSTWAMI SKIEROWANYMI NA ZABÓR DÓBR KULTURY NARODOWEJ

W 2009 r. stwierdzono 872 przestępstwa, w których przedmiotem zamachu były zabytki ruchome. W stosunku do roku 2008, zgodnie z policyjnymi danymi statystycznymi, nastąpił wzrost tych przestępstw o 2,95 p.proc. Z ogółu przestępstw przeciwko zabytkom 317 zdarzeń dotyczyło dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, sztuki użytkowej, pamiątek historycznych, numizmatów oraz przedmiotów upamiętniających wydarzenia historyczne (wzrost liczby przestępstw o 7,09 p.proc. w stosunku do roku 2008), zaś 497 przestępstw dotyczyło wytworów techniki, materiałów bibliotecznych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł (wzrost liczby przestępstw w tej kategorii o 3,54 p.proc. w stosunku do roku 2008). Ponadto w 2009 r. stwier-

dzono 58 przestępstw ściganych z art. 108 i 109 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (w 2008 r. – 71 przestępstw stwierdzonych). W 2009 r. największe zagrożenie przestępstwami przeciwko zabytkom w kategorii dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, sztuki użytkowej, pamiątek historycznych, numizmatów oraz przedmiotów upamiętniających wydarzenia historyczne odnotowano na terenie województwa małopolskiego (81 przestępstw stwierdzonych), podległym Komendzie Stołecznej Policji (43), województwa śląskiego (30), województwa dolnośląskiego (28) i województwa lubelskiego (26). Natomiast biorąc pod uwagę kategorię wytworów techniki, materiałów bibliotecznych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieła najwięcej przestępstw

odnotowano na terenie województwa mazowieckiego (83 przestępstwa stwierdzone), podległym Komendzie Stołecznej Policji (69), województwa dolnośląskiego (67), województwa lubelskiego (64) oraz województwa małopolskiego (56).

Odnotowano również 176 przestępstw, w wyniku których nastąpiła utrata przedmiotów kultu religijnego, nie stanowiących w myśl definicji zabytku (w roku 2008 odnotowano takich zdarzeń 164). Rejonem, w którym doszło do największej liczby popełnionych przestępstw, gdzie przedmiotami przestępstwa były przedmioty kultu religijnego nie będące zabytkiem, w roku 2009 było województwo pomorskie (25 przestępstw stwierdzonych), województwa małopolskie i wielkopolskie (po 16) oraz województwa kujawsko-pomorskie i śląskie (po 15).

3. PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ZABYTKOM DOKONYWANE W OBIEKTACH SAKRALNYCH, MIESZKANIACH PRYWATNYCH I INNYCH OBIEKTACH

W roku 2009, podobnie jak w latach ubiegłych, sprawcy dokonywali kradzieży zabytków ruchomych głównie z obiektów sakralnych i mieszkań prywatnych.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONYWANE Z OBIEKTÓW SAKRALNYCH:

- na przełomie 2008/2009 r. stwierdzono brak 2 putt z epitafium Otto Sigmunda von Nostitza, znajdującym się na

il.1

zewewnętrznej ścianie kościoła pw. Trójcy Świętej w Łażanach (pow. Żarów)(il.1);

- w czerwcu 2009 r. w kościele pw. św. Andrzeja Apostoła w Małyniu (pow. Poddebice) stwierdzono brak kielicha mszalnego z 1653 r.;

- w dniach 10-21.08.2009 r. z kapliczki przydrożnej w Olpinach (pow. Tarnów) skradziono drewniane rzeźby śś. Piotra i Pawła, pochodzące z 1846 r.;

- w nocy 28/29.10.2009 r. z kaplicy cmentarnej pw. św. Małgorzaty w Piaszkach (pow. Wieruszów) skradziono obraz przedstawiający św. Małgorzatę z Antiochii, pochodzący z 2. poł. XVII w.;

- w październiku 2009 r. w klasztorze karmelitów bosych w Łodzi stwierdzono brak obrazu św. Józefa z Dzieciątkiem z 1750 r.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONANYCH Z MIESZKAŃ PRYWATNYCH:

- 16.02.2009 r. z mieszkania w Warszawie skradziono 3 obrazy Wojciecha Koszaka i 1 obraz Jerzego Kossaka, o łącznej wartości ok. 80 000 zł (il.2);

- w dniach 30.04-03.05.2009 r. z mieszkania w Krakowie skradziono 6 obrazów, m.in. Alfonsa Karpińskiego i Jerzego Kossaka;

- 06.07.2009 r. z leśniczówki Głucha Puszcza (pow. Słupca) skradziono 9 rękopisów i starodruków, najstarsze pochodziły z XVIII w.;

- 10.09.2009 r. z mieszkania w Warszawie skradziono obraz Feliksa Hanusza *Portret Tadeusza Kościuszki* z 1864 r. o wartości ponad 10 000 zł.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONANYCH Z MUZEUM:

- w 2009 r. w wyniku przeprowadzonego skontrum w Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu stwierdzono brak fibul i sprzączek, reprezentujących wyroby kultury przeworskiej.

il.2

4. EFEKTY WYKRYWCZE PRACY POLICJI

W roku 2009, podobnie jak w roku 2008, odnotowano odzyskanie znacznej liczby przedmiotów zabytkowych utraconych w wyniku przestępstwa. Należy podkreślić, że wśród odzyskanych dóbr kultury narodowej istotną część stanowiły zabytki archeologiczne.

ODZYSKANE DZIEŁA SZTUKI

Najważniejsze przeprowadzone realizacje spraw w 2009 r. związane z odzyskaniem dzieł sztuki:

- 23-26.02.2009 r. odzyskano XV-wieczną drewnianą figurkę oraz XIX-wieczny obraz, które skradziono kilka dni wcześniej z muzeum znajdującego się na terenie klasztoru redemptorystów w Bardzie (pow. Żąbkowice Śląskie);

- 20.05.2009 r. w Domu Aukcyjnym Rempex w Warszawie zabezpieczono obraz Henryka Pillatiego *Wjazd wojska do miasta*, skradziony w 1991 r. – na szkodę Muzeum Sztuki w Łodzi – z wystawy w Instytucie Warzywnictwa w Skierniewicach;

- czerwiec 2009 r. policjanci zabezpieczyli ok. 70 obrazów, rzeźby, elementy ołtarza, tabernakulum i przedmioty litur-

giczne o łącznej wartości ok. 2 mln zł. Wśród wymienionych obiektów znajdują się, m.in.: 2 rzeźby aniołów i 2 kielichy mszalne (il.3) (skradzione z kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Olesznie w dn. 01-02.05.2010 r.) oraz tabernakulum (skradzione z nieużytkowanej plebanii w Drochlinie na początku 2009 r.);

- 07.07.2009 r. dzięki współpracy polskiej i niemieckiej policji wróciła do kraju, zabezpieczona w Bambergu, XV-wieczna rzeźba Pięty, skradzioną 17/18.09.1995 r. z kościoła pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Miejscu (pow. Namysłów)(il.5);

- lipiec 2009 r. – odzyskano 2 pary rokokowych główek aniołków, autorstwa Michała Filewicza, skradzione z kościoła pw. Rozesłania Św. Apostołów w Chełmie 01.08.2004 r.(il.6);

- 17.11.2009 r. w Domu Aukcyjnym Rempex w Warszawie zabezpieczono 3 alabastrowe, XVI-wieczne putta autorstwa Frederica Grossa, które niegdyś zdobiły baldachim ambony w kościele pw. św. Marii Magdaleny we Wrocławiu.

ODZYSKANE ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE:

W roku 2009 niewątpliwym sukcesem jest ograniczenie nielegalnego obrotu zabytkami archeologicznymi w Internecie, dzięki współpracy z Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Allegro.

Funkcjonariusze Policji wspierali ochronę stanowisk archeologicznych i często koordynowali sprawy dotyczące prowadzenia nielegalnych wykopalisk archeologicznych oraz paserstwa zabytków archeologicznych.

NAJWAŻNIEJSZE REALIZACJE POLICJI DOTYCZĄCE ODZYSKANYCH ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH:

- 30.03.2009 r. - policjanci Zespołu dw. z Przystępczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Wydziału Kryminal-

il.3

nego KWP w Łodzi zabezpieczyli zabytki archeologiczne w postaci grota włóczni, grota od strzały, dwóch fibul z okresu rzymskiego, dwóch noży, fragmentów ceramiki z okresu pradziejów, średniowiecza i nowożytnego, ponad 200 monet z różnych okresów historycznych, pióro wieczne, nieśmiertelniki wojskowe. Przedmioty te były uzyskiwane przez mieszkańca powiatu Piotrkowa Trybunalskiego z nielegalnych wykopalisk.

- 19.05.2009 r. - policjanci z Zespołu ds. Zabytków Wydziału Kryminalnego KWP w Szczecinie odzyskali miecze, (il.4), które pochodzą z V okresu brązu (ok. 900-700 lat p.n.e.). Wartość jednego z nich sięga 10 tys. euro, a poza tym jest niebywałą rzadkością na terenie Europy. W Europie znanych jest tylko 180 okazów tego typu broni. W polskich kolekcjach muzealnych zachowały się do tej pory tylko 2 porównywalne okazy. Miecz ten należy na tzw. mieczy antenowych typu Weltenburg.

- 09.11.2009 r. - policjanci z Zespołu ds. Zabytków Wydziału Kryminalnego KWP w Szczecinie zabezpieczyli przedmioty archeologiczne w postaci pieczęci z XIV w. z gotyką majuskułą i znakiem herbowym, średniowieczne przedmioty z brązu, na których m.in. przedstawiono świętego w aureoli z kielichem w dłoni oraz osoby z pastorałem w ręce, kilka monet pochodzących z okresu XVI - XVIII w., w tym szerfy księcia Jana Fry-

dera z 1584 i 1587 roku. Najciekawsza moneta pochodzi z przełomu X/XI w., jest to denar księcia Bernarda I (973-1011), unikatowy na Pomorzu Zachodnim. Przedmioty te pochodziły z nielegalnych wykopalisk na terenie Wolina i były wystawione do sprzedaży na portalu internetowym Allegro przez mieszkańca z Międzyzdrojów.

5. WNIOSKI I PROGNOZY

W roku 2009 widać niewielki wzrost zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury, co najwyraźniej jest podyktowane ogólnym wzrostem przestępczości kryminalnej czy też przestępczości ogółem. Natomiast cieszy bardzo wyraźny spadek liczby ofert sprzedaży zabytków archeologicznych, zamieszczanych w internetowych portalach aukcyjnych, co niewątpliwie jest wynikiem efektywnej współpracy z portalem Allegro.

Prognozując rozwój przestępczości przeciwko zabytkom przewiduje się, że zagrożenie nadal będzie się koncertować na terenie województw południowej Polski, najbardziej zagrożone będą obiekty zabytkowe na terenie województw: dolnośląskiego, małopolskiego i śląskiego oraz m.st. Warszawy i województwa mazowieckiego. Obiektami najbardziej zagrożonymi tego typu przestępczością w dalszym ciągu będą mieszkania i domy prywatnych kolekcjonerów, a także kościoły i kaplice. Również cmentarze będą stanowić miejsca zagrożone kradzieżą, zniszczeniem i dewastacją.

6. DZIAŁANIA I INICJATYWY KRAJOWEGO ZESPOŁU DO WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO DZIEDZICTWU NARODOWEMU WK BK KGP

W roku 2009 członkowie Krajowego Zespołu aktywnie współpracowali z koordynatorami ds. dóbr kultury w jednostkach terenowych Policji, przedstawicielami Służby Celnej, Straży Granicznej, policji zagranicznej, a także Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych, Ministerstwa Kultury

i Dziedzictwa Narodowego, Biblioteki Narodowej oraz stołecznych placówek muzealnych – Muzeum Narodowego i Muzeum Wojska Polskiego.

Wśród wielu inicjatyw podjętych przez Krajowy Zespół do najważniejszych należy zaliczyć:

- Zaangażowanie z ramienia Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji, wspólnie z Fundacją Willa Polonia i Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, w przygotowanie konferencji *Policja w ochronie zabytków sakralnych*, która odbyła się 24.10.2009 r. na KUL w Lublinie. Krajowy Zespół nadzorował także redakcję merytoryczną publikacji o tym samym tytule, która ukazała się w dniu konferencji. Należy podkreślić, że przedmiotowe obrady były związane z obchodami Jubileuszu 90-lecia Policji. Szerzej o tym wydarzeniu pisał Piotr Ogrodzki (patrz: *Policja w ochronie zabytków sakralnych, Cenne, Bezcenne/Utraczone*, nr 4, 2009, s. 26-28).

- Krajowy Zespół w I kwartale 2009 r. kontynuował realizację zadań związanych z wprowadzeniem w Polsce systemu dokumentacji zabytków o nazwie Object ID Standard, adresowanego głównie do prywatnych posiadaczy i kolekcjonerów. W 2010 r. planowane są dalsze działania na tym polu, które koordynował będzie Ośrodek Ochrony Zbio-

il.4

il.5

il.6

rów Publicznych wspólnie z Biurem Kryminalnym Komendy Głównej Policji.

- Z inicjatywy Krajowego Zespołu, we współpracy z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, przeprowadzono kolejne szkolenie z zakresu podstaw prawnych i ochrony zabytków nieruchomości, którym objęci zostali policjanci Komendy Powiatowej Policji w Otwocku. Przedmiotowa inicjatywa jest związana z powtarzającymi się przypadkami zniszczeń zabytkowych willi na terenie Warszawy i okolic.

- Pracownicy Krajowego Zespołu uczestniczyli (również w charakterze prelegentów) w roku 2009 w szkoleniach i konferencjach, dotyczących wielorakich aspektów ochrony dziedzictwa narodowego (luty – konferencja *Prawna ochrona dziedzictwa kulturowego Polski – doświadczenia i wyzwania XXI wieku*, Warszawa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego; październik – konferencja *Ochrona i konserwacja zabytków sakralnych*, Ciechocinek, organizatorzy: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Konferencja Episkopatu Polski, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków).

- Aktualizowano, stworzoną w 2008 r., stronę internetową Krajowego Zespołu: HYPERLINK "<http://www.policja.pl/dobrakultury>" www.policja.pl/dobrakultury HYPERLINK "<http://www.policja.pl/dobrakultury>", poświęconą zagadnieniom związanym ze zwalczaniem prze-

stępczości przeciwko dobrom kultury oraz ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiającą kontakt z Krajowym Zespołem.

- Opracowano i wydano kolejne numery Biuletynu adresowanego do wojewódzkich koordynatorów i członków zespołów ds. zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom. Biuletyn zapewnia dostęp do informacji związanych z rozwojem zawodowym zainteresowanym policjantom, jak również ułatwia wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami poprzez publikowanie danych kontaktowych oraz informacji o zdarzeniach, poszukiwanych dobrach kultury i prowadzonych przez policjantów realizacjach.

- Pracownicy Krajowego Zespołu od ubiegłego roku są także zaangażowani w przygotowania do polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, która będzie w 2. połowie 2011 r.

W 2010 r. Krajowy Zespół do Walki z Przepęczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji oraz wojewódzcy koordynatorzy ds. dóbr kultury będą kontynuować i zacieśniać współpracę ze służbami i instytucjami pozapolicyjnymi oraz środowiskami hobbystów i kolekcjonerów w celu dalszego ograniczenia zagrożenia. ■

Fot. Archiwum OZZP

Lata 2008 r. 2009 r.

Liczba popełnionych przestępstw ogółem
2008 r. - 1 082 057
2009 r. - 1 129 577

Ogólna wykrywalność [%]
2008 r. - 65.9
2009 r. - 67.1

Liczba przestępstw kryminalnych
2008 r. - 735 218
2009 r. - 763 597

Liczba wybranych przestępstw przeciwko mieniu

Kradzież cudzej rzeczy
2008 r. - 214 414
2009 r. - 211 691

Kradzież z włamaniem

2008 r. - 124 066
2009 r. - 135 383

Opracowano w Krajowym Zespole do Walki z Przepęczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu WK BK KGP Fot. Archiwum